

בס"ד

טבת התשפ"ו
מפטיר תבאים ופרש (ישעיה כז) א
דברי תמניהו בן חלקיהו (ירמיה א) ס

פרשת שמות

עלון חידושי תורה ופרפראות על **פרשת השבוע** בענייניא דיומא ממפרשי ומדרשי חז"ל
בפרשת שמות 124 פסוקים = **ויקח, הוזהר לי-הנה פי טוב**
וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי (ב א)

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו. (שמות א א) בני ישראל הבאים מצרימה ס"ת מילה רמז שזמן קריאת פרשיות אלו [ימי השוכבים] ר"ת שמות וארא בא בשלה יתרו משפטים] תיקון לפגם הברית כאשר ניצוצי הקדושה נתפזרו הלכו שבי לפני צר הסט"א והוא רמזו שמות בני ישראל הבאים ר"ת שביה. וסופי תיבות ואלה שמות בני ישראל הבאים תהלים כי קריאת ספר תהלים הוא תיקון לפגם הברית, שהתפלל דוד הע"ה דהעוסק בתהלים יהיה כעוסק בנגעים ואהלות שסגולתם לכפר פגם הברית. עוד יש לרמז כי ר"ת מצרימה את יעקב איש גימטריא בן לרמז כי השכינה אשר אליה מתייחס שם בן כביכול ירדה עמהם. ועוד רמז דיש להם דין בן. וכיון שכן קושי השעבוד משלים. וכיון שהם בן יקבלו התורה וליכא טענת בן המצר לגבי בן כמו שאמר באסיפת זקנים וע"י התורה קודש הם והקדש מפקיע מידי שעבוד. וגם יקבלו שבת הרמזו בסופי תיבות את יעקב איש וינחו בשבת בעבודתם וגם בשבת הגדול יתגלה שבחם כי יתפסו ע"ז של מצרים וכו' והכל רמזו תחילת הכל כי טרם מכה ציץ רפואה פרה. (פני דוד)

ידוע דגלות מצרים הוא גלות הכולל כל הגלויות. ע"כ הגם שמדבר הכתוב בגלות מצרים עכ"ז מרמז על כל הגלויות, ומצרים פירושו לפ"ז מוצר וצער. והנה הגאולה מכל הגלויות שהוא ע"י תורה ותשובה, הנה תשובה כל אדם יכול לעשות, משא"כ תורה מי שאינו ת"ח אינו יכול לעסוק בתורה, והבטיח השי"ת לדוד שיהיה ספרו תהלים חשוב כעוסקים בנגעים ואהלות (שוח"ט מזמור א). וזה נרמז בסופי תיבות בפסוק שמות בני ישראל הבאים מצרימה שהוא תהלים, וס"ת מצרימה את יעקב איש וביתו שהוא תשובה. (אגרא דכלה)

לבטל התאווה יאמר זה הלחש 'ס' ספאן אגורא אגורא קרדינא גדינא תקיל פוק פוק דאבדוי קדישא דשבתא אנא פוק פוק וק"פ ופק קפו קו"ף' עד כאן, וכן יאמר מזמור ל"ט בתהלים למנצח לידותון מזמור לדוד. דיש בו מאה עשרים וחמש תיבות מנין מסכ"ה, ועל ידי זה מתבטלים כל המקטרגים והסטרא אחרא, ומזמור פ"ח, ומזמור ק"ו, וקכ"ד, ויאמר פסוק (במדבר כט ט) **הן עם לבדד ישכון ובגוים ג' יתחשב** ג' פעמים, ומזמור קמ"ט. (מועד לכל חי סימן כח)

גלות - על ענין מכירת יוסף נשתעבדו במצרים ובמרה מדת הדין רצתה שיהיו בשעבוד עוד ז' פעמים על חטאתם והקב"ה נתן להם השבת לכפר וכשחיללו השבת בבית ראשון גלו. ובבית שני ע"י שנאת חנם נתעורר חטא וישנאו אותו במספר שבע על חטאתם וכו' וזה חדש סתרי תורה דף מ"ו דפוס ויניצא. ולפי שיטה זו כל הגלויות היו בעוון מכירת יוסף. גם גזרת המן אמרו באסתר רבתי שהיה על מכירת יוסף ע"ש. ובהכי ניחא שהגאולה ע"י מרדכי ואסתר שהם משבט בנימין שלא חטא במכירת יוסף. גם היה בתפלת משה רבינו ע"ה כמ"ש במדרש שהיה בו בחינת יוסף ובוזה נגאלו. (מדבר קדמות מערכת ג)

שמות ראשי תיבות: שבת מילה ותפילין שכולם נקראו בשם אות.

ואלה שמות ראשי תיבות: והייב אדם לקרא הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום.

חידה בפרשה – במה דומה מצות סוכה למצות שנים מקרא ואחד תרגום.

תשובה – חולה פטור מקריאת שנים מקרא ואחד תרגום, כמו מי שהוא מצטער שהוא פטור מן הסוכה. (הרדב"ז ח"ג סימן תכה)

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו. (שמות א א)

שאלה – מה הטעם דכתיב **הבאים לשון הווה** דמשמע עכשיו הם באים, ובסיפא כתיב **באו** משמע שכבר באו מקודם. ומהו ה' החיבור ואלה.

תשובה – כתיב ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה. (בראשית מו כח) פרש"י - ומדרש אגדה, להורות לפניו, לתקן לו בית תלמוד, שמשם תצא הוראה. כתב רבינו בחי' – ודקדקו ז"ל אחר מלת להורות ואמרו להתקין לו בית תלמוד שיהא מורה שם הוראה שיהיו השבטים הוגין בתורה. והיו יושבים יעקב ובניו ועוסקים בתורה והיה כאילו הם עדיין בארץ ישראל. לפי שקדושת בית הכנסת ובית המדרש יש להם מעין קדושת ארץ ישראל, כדכתיב (יחזקאל יא טז) **ונאיתי להם למקדש מעט** ודרשו חז"ל (מגילה כט). אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבהם כל (ברכות ח. ד"ה הנוגעים) - דאיתן בתי כנסיות שבהם גם הם היו מכלל א"י שיקבעו שם לעתיד. (חידושי אגדות). וזהו שאמר **ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה** פירוש עכשיו שמת יעקב כפי שמצינו בסוף פרשת ויחי, באים למצרים עכשיו, אבל את יעקב היינו כשהיו באים עם יעקב **איש וביתו באו** היינו גם בית מדרשו בא עמו, על כל לא נחשב שקבע מושבו במצרים כי יש לבתי הכנסת וביהמ"ד דין של ארץ ישראל, משא"כ עתה **ותמלא הארץ אתם** ואיתא במדרש שהחלו לעשות מקום של שחוק, ועי"ז נקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף. (תורת משה' להח"ס)

א"י הבאים לשון הווה – מפני שלאחר מיתת יוסף הוכבד עליהם עול מצרים והיה נראה להם בכל יום כאילו באו עתה. (חזקוני, ר"ח פלטיאל) וכתב הכלי יקר – משום כך אמר ואלה ב' החיבור, שלאחר מיתת יוסף לא היו פני המצרים כתמול שלשום והכבידו עולם עליהם והיה דומה בעיניהם כאילו עתה באו. א"נ לאחר שעלו בני ישראל לארץ נענו לקבור את אביהם, שבו לארץ מצרים ברצונם כדי לקבל על עצמם את עול הגלות שנגזרה עליהם. (אוה"ח) **ואלה ב' החיבור** – לומר שכשם שיוסף לא שינה את שמו אע"פ שפרעה שינה את שמו **צפנת פענח**, כך בני ישראל לא שינו את שמם ראובן שמעון לוי ויהודה. וכו' ואמרו חז"ל (מ"ר שה"ש) בזכות ארבעה דברים נגאלו ישראל ממצרים: שלא שינו את שמם, ולא שינו את לשונם, ולא אמרו לשון הרע, ולא נמצא בהן אחד פרוץ בערוה. **נימא יוסף ואלה שמות** סמיכות הפסוקים מלמד שצוה להם שלא ישנו שמותם ואמר להם אף על פי ששינו את שמי צפנת פענח אתם אל תשנו שמותיכם. (בעה"ט)

הבה נתחכמה לו פן ירבה ויהיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שנאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ. (א א) פרש"י - ורבותינו דרשו: נתחכם למושיען של ישראל לדונם במים, שפער נשבע שלא יביא מבול לעולם. [והם לא הבינו שעל כל העולם אינו מביא, אצל הוא מביא על אמה אסת. (סוטה יא.)] **שאלה** – מה הטעם דחשיב טביעת המצרים בים סוף למבול.

תשובה – לפי שבאמת כשהפך הים ליבשה נהיה מצאות ים סוף דהיינו שנהיה כמו יבשה ממש. **בנהר יעברו ברגל** קאי אירדן בזמן יהושע דשם רק נבקע ועברוהו ברגל. (טעמא דקרא)

ויצו פרעה לכל עמו לאמר כל הבן הילוד היארה תשליכהו וכל הבת תחיה. (א כב) פרש"י - אף עליהם גזר. יום שגולד משה אקרו לו אצטגניניו: היום נולד מושיען, ואין אנו יודעים אם ממצרים אם מישׂראל, ורואין אנו שסופו לקנות במים. לפיכך גזר אותו היום אף על המצריים.

שאלה – כמה זמן היתה הגזירה של כל הבן הילוד היארה תשליכהו גם על המצרים.

תשובה – אמרו לו אצטגניניו ביום זה נולד מושיען של ישראל ולא הושלך במים במצרים, ולכך חיפשו אותו עד שהשליכוהו למים, וזה לקח שלושה חודשים, לפיכך נאמר **ותצפנהו שלשה ימים**, כיון שהושלך משה בתיבה במים בטלה הגזירה. (ילקוט האזובי) ובמדרש (שמו"ר א ח) אמר רבי יוסי בר רבי חנינא אף על עמו גזר ולמה עשה כן שהיו אסטרולוגין אומרים לו גואל ישראל נתעברה ממנו אמו ואין אנו יודעים אם ישראל הוא או מצרי הוא באותה שעה כנס פרעה כל המצרים ואמר להם השאלו לי את בניכם תשעה חדשים שאשליכם ליאור הדא הוא דכתיב **כל הבן הילוד היארה תשליכהו** כל הבן של ישראל אין כתיב כאן אלא **כל הבן** בין יהודי בין מצרי ולא רצו לקבל ממנו שאמרו בן מצרי לא יגאל אותן לעולם אלא מן העבריות.

